

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم اجتماعی گرایش پژوهشگری

عنوان

بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و اخلاق شهروندی در

جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر تهران

استاد راهنما

خانم دکتر مرضیه موسوی

استاد مشاور

خانم دکتر منصوره اعظم آزاده

دانشجو

نازنین میرزاییگی

مهر ۱۳۸۹

کلیه دستاوردهای این تحقیق متعلق به
دانشگاه الزهراء (س) است.

به نام او که بی‌همتاست

تقدیر و تشکر

این پایان نامه را تقدیم می‌کنم به همه کسانی که از آنها آموختم:

به استادانم که گوی سبقت را از مهر پدر ربودند و نهال نوپای اندوخته‌هایم را با شیره درخت پر بار دانش خود آبیاری کردند.

من تقدیر و تشکر به شیوه متعارف را از زحمات بی‌دریغ و توأم با وسواس علمی استاد راهنمایم، سرکار خانم دکتر مرضیه موسوی، علی‌رغم همه مشکلاتش و دلسوزی‌ها و تشویق‌های استاد مشاورم، سرکار خانم دکتر منصوره اعظم آزاده که منبع بی‌پایان انگیزه و انرژی بود کافی نمی‌دانم، چون راه دیگری نمی‌یابم که حالت عاطفی مرا نسبت به آنها، تمام و کمال ابراز کند به ناچار به همان واژگان رایج سپاسگزاری، تقدیر و تشکر پناه می‌برم و دلم می‌خواهد عمق احساس خودم را بار همین واژگان کنم تا شایستگی شاگردی خود را ابراز کرده باشم.

همچنین تقدیم می‌کنم به:

مادرم که دستم بگرفت و واژه به واژه شیوه زندگی آموخت، و به پدرم که هم‌یاور و تکیه‌گاه زندگی‌ام است و هم منبع پشتکار و چشمه جوشان انرژی‌م.

و به خواهر و برادر عزیزم که همواره به یاریم شتافتند و در لحظات سخت راه مشوقم بودند.

و دوستان همراهم که در این راه یاری رسانم بودند.

نازنین میرزاییگی

مهر ماه ۱۳۸۹

چکیده

امروزه زندگی در شهرها و به ویژه کلان شهرها نیازمند فهم مشترک از زندگی جمعی و شهری، حقوق و تکالیف متقابل شهروندان و پایبندی به اخلاق مدنی و شهروندی است. اخلاق شهروندی به میزان پایبندی به هنجارها و قواعد اخلاق شهروندی در بُعد رعایت قانون، نظم عمومی، حقوق و منافع سایرین، تعاون و همکاری جمعی، احساس مسئولیت مدنی، سلوک و سازگاری اجتماعی و تعامل و معاشرت اجتماعی اطلاق می‌گردد. هدف این پژوهش بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر مستقل و ادغام اجتماعی به عنوان متغیر واسطه با اخلاق شهروندی در میان جوانان ۱۸-۲۹ ساله شهر تهران می‌باشد.

در این پژوهش ما مجموعه‌ای از تئوری‌ها را که شامل تئوری‌های مربوط به شهروندی، شهروندی جوانان و همچنین مباحثی نظری در زمینه رابطه میان سرمایه اجتماعی و شهروندی می‌شد، را به کار بردیم. همانطور که گفته شد متغیر مستقل این تحقیق سرمایه اجتماعی است که شامل دو بُعد ساختاری و شناختی می‌گردد. در بُعد ساختاری ما شامل مؤلفه‌هایی چون پیوندها و روابط، اندازه شبکه، تنوع شبکه، کارکرد شبکه (حمایت‌های اجتماعی)، و مشارکت‌های اجتماعی می‌گردد و بُعد شناختی نیز با مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی، همیاری تعمیم یافته و آگاهی اجتماعی سنجیده شده است. ادغام اجتماعی متغیر بعدی است که در این پژوهش به عنوان متغیر واسطه مورد بررسی قرار گرفت. این متغیر شامل مؤلفه‌هایی چون میزان برخورداری از حقوق و امکانات، میزان برخورداری از فرصت‌های مشارکتی، و میزان آزادی عمل می‌گردد. متغیر وابسته نیز اخلاق شهروندی می‌باشد که خود از دو بُعد نگرشی و عملی تشکیل یافته است. در بُعد نگرشی ما مؤلفه‌های تساهل و بردباری، سازگاری اجتماعی و عام‌گرایی و در بُعد عملی میزان پایبندی به قوانین و مقررات، و میزان رفتارهای مدنی را داریم. در این پژوهش ما روش پیمایش را به کار برده‌ایم و جامعه آماری مان جوانان ۱۸-۲۹ ساله شهر تهران می‌باشند. ما برای نمونه‌گیری از روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده کرده و با ۳۰۰ نفر از جوانان ساکن در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران مصاحبه کردیم.

یافته‌های این تحقیق حاکی از این است که میان سرمایه اجتماعی و اخلاق شهروندی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. و ادغام اجتماعی نیز به عنوان متغیر واسطه با اخلاق شهروندی رابطه‌ای معنادار داشته است. همچنین نتایج رگرسیونی نشان می‌دهند که بُعد

نگرشی اخلاق شهروندی اندکی بیش از بُعد عملی توسط متغیرهای مستقل تعریف شده در تحقیق تبیین گردیده است. ۲۶/۹ درصد از تغییرات بُعد نگرشی و ۲۶/۱ درصد از تغییرات بُعد عملی توسط متغیرهای مستقل تبیین گردید. همچنین در بُعد نگرشی متغیر کارکرد شبکه یا همان حمایت‌های اجتماعی و در بُعد عملی متغیر اعتماد نهادی بیشترین تأثیر را داشته‌اند.

فهرست مطالب

۱	۱- کلیات
۲	۱-۱- بیان مسأله
۵	۲-۱- اهمیت و ضرورت
۶	۳-۱- اهداف پژوهش
۶	۴-۱- پرسش‌های پژوهش
۸	۲- مبانی نظری
۹	۱-۲- ادبیات نظری
۹	۱-۱-۲- تعریف مفاهیم
۳۷	۲-۱-۲- نظریات
۱۲۲	۲-۲- ادبیات تجربی
۱۲۲	۱-۲-۲- تحقیقات انجام شده در داخل کشور
۱۴۱	۲-۲-۲- تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
۱۵۲	۳-۲- چارچوب نظری
۱۶۰	۱-۳-۲- فرضیات تحقیق
۱۶۲	۳- روش تحقیق
۱۶۳	۱-۳- مقدمه
۱۶۳	۲-۳- تعاریف نظری و عملی مفاهیم

- ۱۶۳..... تعاریف نظری مفاهیم ۱-۲-۳
- ۱۷۱..... تعاریف عملی مفاهیم ۲-۲-۳
- ۱۸۳..... واحد تحلیل ۳-۳
- ۱۸۳..... ابزار گردآوری اطلاعات ۴-۳
- ۱۸۳..... روشها و تکنیکهای آماری ۵-۳
- ۱۸۴..... جامعه آماری ۶-۳
- ۱۸۴..... نمونه گیری ۷-۳
- ۱۸۴..... تعیین حجم نمونه ۱-۷-۳
- ۱۸۴..... شیوه نمونه گیری ۲-۷-۳
- ۱۸۵..... تعیین اعتبار و پایایی برای تعیین اعتبار و پایایی گویه ها ۸-۳
- ۱۸۷ ..... یافته‌های تحقیق ۴**
- ۱۸۸..... مقدمه ۱-۴
- ۱۸۸..... توصیف مشخصات نمونه ۲-۴
- ۱۸۸..... بررسی جداول توصیفی مشخصات فردی پاسخگویان ۱-۲-۴
- ۲۰۱..... بررسی جداول توصیفی متغیر پیوندها و روابط میان افراد ۲-۲-۴
- ۲۰۳..... بررسی جداول توصیفی متغیر اندازه شبکه ۳-۲-۴
- ۲۰۴..... بررسی جداول توصیفی متغیر تنوع شبکه ۴-۲-۴
- ۲۰۶..... بررسی جداول توصیفی متغیر کارکرد شبکه (حمایت‌های اجتماعی) ۵-۲-۴

- ۲۰۸..... [۶-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر مشارکت اجتماعی رسمی
- ۲۱۰..... [۷-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر مشارکت اجتماعی غیر رسمی
- ۲۱۱..... [۸-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر مشارکت اجتماعی
- ۲۱۲..... [۹-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی بُعد ساختاری سرمایه اجتماعی
- ۲۱۳..... [۱۰-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر اعتماد اجتماعی شخصی
- ۲۱۴..... [۱۱-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر اعتماد نهادی
- ۲۱۵..... [۱۲-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر اعتماد تعمیم یافته
- ۲۱۷..... [۱۳-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر اعتماد اجتماعی کل
- ۲۱۸..... [۱۴-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر همیاری (بده بستان)
- ۲۱۹..... [۱۵-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر آگاهی اجتماعی
- ۲۲۰..... [۱۶-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی بُعد شناختی سرمایه اجتماعی
- ۲۲۱..... [۱۷-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر سرمایه اجتماعی
- ۲۲۲..... [۱۸-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر میزان برخورداری از حقوق و امکانات
- ۲۲۴..... [۱۹-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر میزان برخورداری از فرصتهای مشارکتی
- ۲۲۶..... [۲۰-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر میزان آزادی در انتخابهای فردی
- ۲۲۷..... [۲۱-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر ادغام اجتماعی
- ۲۲۸..... [۲۲-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر تساهل و بردباری
- ۲۳۰..... [۲۳-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر سازگاری اجتماعی

- ۲۳۱ ..... [۲۴-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر عامگرایی
- ۲۳۲ ..... [۲۵-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی بُعد نگرشی اخلاق شهروندی
- ۲۳۳ ..... [۲۶-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر میزان پابندی به قوانین و مقررات
- ۲۳۴ ..... [۲۷-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر رفتارهای مدنی
- ۲۳۵ ..... [۲۸-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی بُعد عملی اخلاق شهروندی
- ۲۳۶ ..... [۲۹-۲-۴](#) بررسی جداول توصیفی متغیر اخلاق شهروندی
- ۲۳۷ ..... [۳-۴](#) بررسی فرضیات تحقیق
- ۲۳۷ ..... [۱-۳-۴](#) بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و اخلاق شهروندی
- ۲۴۵ ..... [۲-۳-۴](#) بررسی رابطه بین ادغام اجتماعی و اخلاق شهروندی
- ۲۴۸ ..... [۳-۳-۴](#) بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و ادغام اجتماعی
- ۲۴۹ ..... [۴-۳-۴](#) بررسی رابطه میان سن و سرمایه اجتماعی، ادغام اجتماعی، و اخلاق شهروندی
- ۲۴۹ ..... [۵-۳-۴](#) بررسی رابطه میان جنسیت و سرمایه اجتماعی، ادغام اجتماعی، و اخلاق شهروندی
- ۲۵۱ ..... [۶-۳-۴](#) بررسی رابطه میان وضعیت تأهل، سرمایه اجتماعی، ادغام اجتماعی و اخلاق شهروندی
- ۲۵۲ ..... [۷-۳-۴](#) بررسی رابطه میان قومیت و سرمایه اجتماعی، ادغام اجتماعی، و اخلاق شهروندی
- ..... [۸-۳-۴](#) بررسی رابطه میان پایگاه اجتماعی-اقتصادی و سرمایه اجتماعی، ادغام اجتماعی، اخلاق شهروندی
- ۲۵۴ .....
- ۲۵۷ ..... [۴-۴](#) آزمون همبستگی تفکیکی
- ۲۵۹ ..... [۵-۴](#) رگرسیون
- ۲۵۹ ..... [۱-۵-۴](#) تحلیل رگرسیون اخلاق شهروندی

۶-۴ تحلیل مسیر..... ۲۶۴.....

۱-۶-۴ ارزشیابی برازندگی مدل..... ۲۶۵.....

۵ نتیجه‌گیری..... ۲۶۷.....

۱-۵ نتیجه گیری..... ۲۶۸.....

۲-۵ پیشنهادات..... ۲۷۶.....

منابع..... ۲۷۸.....

منابع فارسی..... ۲۷۹.....

منابع لاتین..... ۲۸۳.....

پیوست..... ۲۸۷.....

فهرست جداول

- جدول (۱-۳) متغیرهای وابسته تحقیق و ویژگی‌های مربوط به سنجش آنها..... ۱۷۱
- جدول (۲-۳) ابعاد و گویه‌های متغیر وابسته..... ۱۷۲ و ۱۷۳
- جدول (۳-۳) متغیرهای مستقل تحقیق، و ویژگی‌های مربوط به سنجش آنها..... ۱۷۴
- جدول (۴-۳) ابعاد و گویه‌های متغیر مستقل..... ۱۷۵-۱۷۷
- جدول (۵-۳) متغیرهای واسط تحقیق و ویژگی‌های مربوط به سنجش آنها..... ۱۷۸
- جدول (۶-۳) ابعاد و گویه‌های متغیر واسط..... ۱۷۹
- جدول (۷-۳) متغیرهای زمینه‌ای تحقیق و ویژگی‌های مربوط به سنجش آنها..... ۱۸۱
- جدول (۸-۳) آلفای کرونباخ متغیرهای مستقل و وابسته..... ۱۸۵ و ۱۸۶
- جدول (۱-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر جنسیت در جامعه مورد مطالعه..... ۱۸۸
- جدول (۲-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سن در جامعه مورد مطالعه..... ۱۸۹
- جدول (۳-۱-۲-۴) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیر سن..... ۱۸۹
- جدول (۴-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر وضعیت تأهل در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۰
- جدول (۵-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سطح تحصیلات پاسخگو در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۰
- جدول (۶-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر وضع فعالیت پاسخگو در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۱
- جدول (۷-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر عنوان دقیق شغل پاسخگو در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۱
- جدول (۸-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر قومیت در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۲
- جدول (۹-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر درآمد در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۲
- جدول (۱۰-۱-۲-۴) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی درآمد..... ۱۹۳
- جدول (۱۱-۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر هزینه ماهانه خانوار در جامعه مورد مطالعه..... ۱۹۳
- جدول (۱۲-۱-۲-۴) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی هزینه..... ۱۹۴

- جدول (۴-۲-۱-۱۳) توزیع فراوانی و درصدی متغیر منطقه محل سکونت در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۵
- جدول (۴-۲-۱-۱۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر وضعیت منزل مسکونی در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۵
- جدول (۴-۲-۱-۱۵) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سطح تحصیلات پدر در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۶
- جدول (۴-۲-۱-۱۶) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سطح تحصیلات مادر در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۷
- جدول (۴-۲-۱-۱۷) توزیع فراوانی و درصدی متغیر شغل پدر پاسخگو در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۷
- جدول (۴-۲-۱-۱۸) توزیع فراوانی و درصدی متغیر شغل مادر پاسخگو در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۸
- جدول (۴-۲-۱-۱۹) توزیع فراوانی و درصدی متغیر تحصیلات همسر پاسخگو در جامعه مورد مطالعه... ۱۹۹
- جدول (۴-۲-۱-۲۰) توزیع فراوانی و درصدی متغیر شغل همسر در جامعه مورد بررسی... ۱۹۹
- جدول (۴-۲-۱-۲۱) توزیع فراوانی و درصدی متغیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی در جامعه مورد مطالعه... ۲۰۰
- جدول (۴-۲-۱-۲۲) شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیر پایگاه اجتماعی- اقتصادی... ۲۰۱
- جدول (۴-۲-۲-۱) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر پیوندها و روابط میان افراد در جامعه مورد بررسی... ۲۰۱ و ۲۰۲
- جدول (۴-۲-۲-۲) توزیع فراوانی و درصدی متغیر پیوندها و روابط میان افراد... ۲۰۲
- جدول (۴-۲-۳-۱) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر اندازه شبکه در جامعه مورد مطالعه... ۲۰۳
- جدول (۴-۲-۳-۲) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اندازه شبکه... ۲۰۳
- جدول (۴-۲-۴-۱) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر تنوع شبکه در جامعه مورد بررسی... ۲۰۴
- جدول (۴-۲-۴-۱) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر تنوع شبکه در جامعه مورد بررسی... ۲۰۵
- جدول (۴-۲-۵-۱) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر کارکرد شبکه در جامعه مورد مطالعه... ۲۰۶ و ۲۰۷
- جدول (۴-۲-۵-۲) توزیع فراوانی و درصدی متغیر کارکرد شبکه... ۲۰۷

جدول (۱-۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر مشارکت اجتماعی رسمی در جامعه مورد مطالعه.....	۲۰۸
جدول (۲-۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر مشارکت اجتماعی رسمی.....	۲۰۹
جدول (۲-۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر مشارکت اجتماعی رسمی.....	۲۱۰
جدول (۲-۷-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر مشارکت اجتماعی غیر رسمی.....	۲۱۱
جدول (۱-۸-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر مشارکت اجتماعی.....	۲۱۱
جدول (۱-۹-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی بُعد ساختاری سرمایه اجتماعی.....	۲۱۲
جدول (۱-۱۰-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر اعتماد اجتماعی شخصی.....	۲۱۳
جدول (۲-۱۰-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اعتماد اجتماعی شخصی.....	۲۱۳
جدول (۱-۱۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر اعتماد نهادی.....	۲۱۴
جدول (۲-۱۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اعتماد نهادی.....	۲۱۵
جدول (۱-۱۲-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر اعتماد تعمیم یافته.....	۲۱۵ و ۲۱۶
جدول (۲-۱۲-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اعتماد تعمیم یافته.....	۲۱۶
جدول (۱-۱۳-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اعتماد اجتماعی کل.....	۲۱۷
جدول (۱-۱۴-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر همیاری.....	۲۱۸
جدول (۲-۱۴-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر همیاری اجتماعی.....	۲۱۹
جدول (۱-۱۵-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر آگاهی اجتماعی.....	۲۱۹
جدول (۲-۱۵-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر آگاهی اجتماعی.....	۲۲۰
جدول (۱-۱۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی بُعد شناختی سرمایه اجتماعی.....	۲۲۱
جدول (۱-۱۷-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سرمایه اجتماعی.....	۲۲۱
جدول (۱-۱۸-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر میزان برخورداری از حقوق و امکانات.....	۲۲۲
جدول (۲-۱۸-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر میزان برخورداری از حقوق و امکانات.....	۲۲۳

- جدول (۱-۱۹-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر میزان برخورداری از فرصت‌های مشارکتی..... ۲۲۴
- جدول (۲-۱۹-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر میزان برخورداری از فرصت‌های مشارکت..... ۲۲۵
- جدول (۱-۲۰-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر میزان آزادی در انتخاب‌های فردی.. ۲۲۶
- جدول (۲-۲۰-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر میزان آزادی در انتخاب‌های فردی..... ۲۲۷
- جدول (۱-۲۱-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر ادغام اجتماعی..... ۲۲۷
- جدول (۱-۲۲-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر تساهل و بردباری..... ۲۲۸
- جدول (۲-۲۲-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر تساهل و بردباری..... ۲۲۹
- جدول (۱-۲۳-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر سازگاری اجتماعی..... ۲۳۰
- جدول (۲-۲۳-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر سازگاری اجتماعی..... ۲۳۱
- جدول (۱-۲۴-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر عام‌گرایی..... ۲۳۱
- جدول (۲-۲۴-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر عام‌گرایی..... ۲۳۲
- جدول (۱-۲۵-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی بُعد نگرشی..... ۲۳۲
- جدول (۱-۲۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر میزان پایبندی به قوانین و مقررات.. ۲۳۳
- جدول (۲-۲۶-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر پایبندی به قوانین..... ۲۳۴
- جدول (۱-۲۷-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی گویه‌های متغیر رفتارهای مدنی..... ۲۳۴
- جدول (۲-۲۷-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر رفتارهای مدنی..... ۲۳۵
- جدول (۱-۲۸-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی بُعد عملی..... ۲۳۶
- جدول (۱-۲۹-۲-۴) توزیع فراوانی و درصدی متغیر اخلاق شهروندی..... ۲۳۶
- جدول (۱-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان ابعاد سرمایه اجتماعی ساختاری و ابعاد اخلاق شهروندی..... ۲۳۷
- جدول (۲-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ساختاری و مؤلفه‌های بُعد نگرشی اخلاق شهروندی..... ۲۳۸

- جدول (۳-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی ساختاری و مؤلفه‌های بُعد عملی اخلاق شهروندی..... ۲۳۹
- جدول (۴-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان ابعاد سرمایه اجتماعی شناختی و ابعاد اخلاق شهروندی..... ۲۴۰
- جدول (۵-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شناختی و مؤلفه‌های بُعد نگرشی اخلاق شهروندی..... ۲۴۱
- جدول (۶-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شناختی و مؤلفه‌های بُعد عملی اخلاق شهروندی..... ۲۴۱
- جدول (۷-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان سرمایه اجتماعی و شاخص‌های بُعد نگرشی اخلاق شهروندی..... ۲۴۲
- جدول (۸-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان سرمایه اجتماعی و شاخص‌های بُعد عملی اخلاق شهروندی..... ۲۴۳
- جدول (۹-۱-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین ابعاد سرمایه اجتماعی با ابعاد اخلاق شهروندی..... ۲۴۳
- جدول (۱-۲-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان ابعاد ادغام اجتماعی و مؤلفه‌های بُعد نگرشی اخلاق شهروندی..... ۲۴۵
- جدول (۲-۲-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان ابعاد ادغام اجتماعی و مؤلفه‌های بُعد عملی اخلاق شهروندی..... ۲۴۶
- جدول (۳-۲-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان ابعاد ادغام اجتماعی و ابعاد اخلاق شهروندی..... ۲۴۶
- جدول (۱-۳-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان ابعاد سرمایه اجتماعی و ابعاد ادغام اجتماعی..... ۲۴۸
- جدول (۱-۴-۳-۴) نتایج آزمون همبستگی میان سن و سرمایه اجتماعی ، ادغام اجتماعی و اخلاق شهروندی..... ۲۴۹
- جدول (۱-۵-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون سرمایه اجتماعی بر حسب جنسیت..... ۲۴۹

- جدول (۲-۵-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون ادغام اجتماعی بر حسب جنسیت..... ۲۵۰
- جدول (۳-۵-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون اخلاق شهروندی بر حسب جنسیت... ۲۵۰
- جدول (۱-۶-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون اخلاق شهروندی بر حسب وضعیت
تأهل..... ۲۵۱
- جدول (۲-۶-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون ادغام اجتماعی بر حسب وضعیت
تأهل..... ۲۵۱
- جدول (۳-۶-۳-۴) نتایج آزمون t دو نمونه مستقل پیرامون سرمایه اجتماعی بر حسب وضعیت
تأهل..... ۲۵۱
- جدول (۱-۷-۳-۴) توصیف آماری میزان سرمایه اجتماعی پاسخگویان بر حسب قومیت..... ۲۵۲
- جدول (۲-۷-۳-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه پیرامون سرمایه اجتماعی و قومیت..... ۲۵۲
- جدول (۳-۷-۳-۴) توصیف آماری میزان ادغام اجتماعی بر حسب قومیت..... ۲۵۳
- جدول (۴-۷-۳-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه پیرامون ادغام اجتماعی و قومیت..... ۲۵۳
- جدول (۵-۷-۳-۴) توصیف آماری میزان اخلاق شهروندی بر حسب قومیت..... ۲۵۳
- جدول (۶-۷-۳-۴) نتایج تحلیل واریانس یک طرفه پیرامون اخلاق شهروندی و قومیت..... ۲۵۴
- جدول (۱-۸-۳-۴) توصیف آماری میزان ادغام اجتماعی بر حسب پایگاه اجتماعی-اقتصادی..... ۲۵۴
- جدول (۲-۸-۳-۴) نتایج تحلیل واریانس یک طرفه پیرامون ادغام اجتماعی و پایگاه اجتماعی-
اقتصادی..... ۲۵۵
- جدول (۳-۸-۳-۴) توصیف آماری میزان سرمایه اجتماعی بر حسب پایگاه اجتماعی-اقتصادی..... ۲۵۶
- جدول (۴-۸-۳-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه پیرامون سرمایه اجتماعی و پایگاه اجتماعی-
اقتصادی..... ۲۵۶
- جدول (۵-۸-۳-۴) توصیف آماری میزان پایبندی به قواعد اخلاق شهروندی بر حسب پایگاه اقتصادی-
اجتماعی..... ۲۵۷

- جدول (۴-۳-۸-۶) نتایج تحلیل واریانس یکطرفه پیرامون اخلاق شهروندی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی.....۲۵۷
- جدول (۴-۴-۱) نتایج آزمون همبستگی تفکیکی در تحلیل سه متغیره.....۲۵۸
- جدول (۴-۴-۲) نتایج آزمون همبستگی تفکیکی در تحلیل سه متغیره.....۲۵۹
- جدول (۴-۵-۱-۱) ضرایب استاندارد رگرسیون بُعد نگرشی اخلاق شهروندی ۲۶۰
- جدول (۴-۵-۱-۲) ضرایب استاندارد رگرسیون بُعد عملی اخلاق شهروندی ۲۶۲
- جدول (۴-۶-۱) شاخص‌های نیکویی برازش مدل تحقیق.....۲۶۶

کلیات

۱-۱- بیان مسأله

امروزه زندگی در شهرها و به ویژه کلان شهرها نیازمند فهم مشترک از زندگی جمعی و شهری، حقوق و تکالیف متقابل شهروندان است و اجتماعی زندگی کردن انسانها، به عنوان امری اجتناب ناپذیر، مورد پذیرش همگان قرار گرفته است. انسانها بر اساس نیازهای طبیعی و احتیاجات اجتماعی که دارند پیوسته با هم در ارتباط و رفت و آمد و برخورد و تعاون اند و نیازهای متقابلی به هم دارند. این هم زیستی و در کنار هم بودن نیاز به داشتن فرهنگ و اخلاقی مطلوب و مقبول با رعایت حقوق همدیگر دارد. در سالهای اخیر مفاهیم شهروندی و شهروند به یکی از پیچیده ترین مسایل سیاسی و اجتماعی تبدیل شده و توجه متفکران زیادی را در این دو حوزه به خود جلب کرده، به طوریکه پاره‌ای از ملاحظات آن به گونه‌ای غیر مستقیم در تدوین برنامه‌های کلان توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، و فرهنگی انعکاس پیدا کرده است. رویکردهای متفاوت به شهروندی آن را به مثابه نقش، موقعیت و احساسی می‌داند که شهروندان نسبت به نظام اجتماعی و نهادهای داخل آن و نیز دیگر اعضای جامعه دارند. از این رو، در آنها نوعی توازن بین حقوق و وظایف به چشم می‌خورد. عنوان «شهروند» نیز به عضوی از یک اجتماع سیاسی اطلاق می‌گردد که برخوردار از همه حقوق و متعهد به همه مسئولیتهایی است که با این عضویت همراه می‌باشد.

اما جدای از رویکردهای ساختاری و سیاسی به جامعه مدنی و شهروندی، آنچه که در اینجا اهمیت می‌یابد شهروندی جوانان و ادغام اجتماعی آنها است. جوانان همواره در جوامع به عنوان گروهی «مسأله ساز» و «آسیب پذیر» تلقی شده‌اند که این امر هر گونه سیاست گذاری برای ادغام اجتماعی آنها را با ملاحظات خاصی همراه می‌سازد. مشارکت و ادغام اجتماعی جوانان به عنوان یک مقوله اجتماعی اهمیت و حساسیت زیادی دارد. بنابراین نحوه نگرستن به جوانان و جایگاه آنها در جامعه به عنوان یک شهروند و درجه آگاهی آنها از حقوق و تعهداتشان دارای اهمیت زیادی خواهد بود. یکی از مسائلی که می‌تواند منجر به تقویت تعهد مدنی در جوانان گردد، توجه آنها به نفع جمعی، سهیم دانستن خود در سرنوشت جمعی و ملاحظه خیر جمعی (برای منافع کشور یا بهبود جامعه) است و در این زمینه اولویتها، علائق و اهدافی که جوانان برای آینده خود ترسیم می‌کنند، مشخص می‌سازد که آنان تا چه اندازه نفع خود را با نفع عمومی یکی می‌دانند (ذکائی، ۱۳۸۲: ۲۰). در اینجا است که مفاهیم شهروند فعال، شهروند عرصه عمومی و شهروند خوب مطرح می‌گردد. که در واقع به شهروندی اشاره دارد که